

A minőség kulcsa a tanároknál van

VELKEY KRISTÓF

PhD-hallgató, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

LINDA DARLING-HAMMOND: *Empowered Educators: How High-Performing Systems Shape Teaching Quality Around the World*. San Francisco, 2017. Jossey-Bass, a Wiley Brand. xxii + 281 p. ISBN: 978-1-119-36960-8

A kötet egy hároméves nemzetközi összehasonlító vizsgálat eredményeit mutatja be. Az amerikai *National Center on Education and the Economy* felkérésére indult kutatás nemzetközi szakértők – főként a vizsgálatba bevont országok kutatói – együttműködésével jött létre. A kutatás vezetője, Linda Darling-Hammond, a kutatás kezdetekor a *Stanford Center for Opportunity Policy in Education* alapító vezetőjeként dolgozott, jelenleg a *Learning Policy Institute* élén áll.¹

Az *Empowered Educators* öt ország hét államának tanárokkal foglalkozó és tanárokat érintő szakpolitikai gyakorlatával foglalkozik. A könyv az említett kutatás eredményeinek összehasonlító bemutatására fókuszál. (Jóval részletesebb elemzéseket tartalmazó országjelentéseket külön-külön is megjelentettek, emellett az egyes szakpolitikai területek vizsgálata alapján levont következtetések, szakpolitikai ajánlások is elérhetőek az interneten.) A kötet kiindulópontja, hogy a sikeres oktatási rendszerek nagy súlyt kapnak a tanári munkát befolyásoló szakpolitikai törekvések. A vizsgálatba bevont országokra különösen jellemző, hogy a tanári munka minőségének javítása áll az oktatáspolitikai fókuszában.

A mintába a 2012-es PISA-mérés élvonalai (Sanghaj, Szingapúr és Finnország) mellett Kanadából Ontario és Alberta, illetve Ausztrália két tagállama, Victoria és New South Wales került. Mint látható, az elemzett oktatási rendszerek jelentős része tagállam – nem véletlenül: az oktatás szabályozása általában ezen a szinten történik. A kutatás az Egyesült Államok szakmai közege számára készült, emiatt a szövegben gyakoriak az összehasonlítások egy-egy amerikai állammal vagy oktatási szabályozással. Még a vizsgált országok kiválasztásakor és bemutatásakor is meghatározók voltak az Egyesült Államok számára releváns témák, mint például a társadalmi sokszínűség, az emigránsok magas aránya, az öslakosok oktatásának kérdése (Kanada és Ausztrália esetében). Az elemzésbe bevont országokban az eredményesség nem az esélyegyenlőség rovására történik, a magas társadalmi diverzitás ellenére a családi háttér alacsony hatással van a tanulmányi teljesítményre.

A kutatás kiinduló állítása, hogy a 21. század más minőségű tanítási gyakorlatot igényel, olyant, amely a diákokra, a tanulásra helyezi a hangsúlyt. Ezáltal a tanári szakmának is meg kell változnia: a tudás egyszerű átadása helyett a tanároknak pél-

dául el kell sajátítaniuk a differenciált oktatást és az oktatási mérési adatok elemzését is. Az új évezred oktatáspolitikai kihívásai közé tartozik egy olyan szakpolitikai rendszer kiépítése, amely megfelelő környezetet biztosít a minőségi tanításra és tanulásra: *„a könyv azt írja le, hogy ezek a jól teljesítő oktatási rendszerek hogyan teremtenek olyan koherens szakpolitikai rendszert, amely minőségi tanítást biztosít mindenki számára, és hogyan jelennek meg ezek a szakpolitikák a gyakorlatban”* (40. o.). Közös jellemzője a vizsgált oktatási rendszereknek a minőségi tanári munka támogatásának hasonló megközelítése, amely a szakmai fejlődés középpontba állításával törekszik a tanári szakma professzionalizálására.

A kutatás az oktatási rendszereket a minőségi tanári munkára fókuszálva vizsgálta, ezáltal kiemelkedik más nemzetközi összehasonlító tanulmányok közül. Azokban általában kevés figyelmet fordítanak arra (így az csak egy elemzési szempont a sok közül), hogy a különböző országok hogyan alkotnak és tartanak fenn sikeres megoldásokat a tanári szakpolitikai területeken, és ezeket hogyan harmonizálják egyéb oktatáspolitikai szempontokkal. Az oktatási beavatkozásokat vizsgáló és értékelő világbanki program, a SABER (Systems Approach for Better Education Results) tanári szakpolitikával foglalkozó része, a *SABER Teacher* állítható párhuzamba a könyvvel, hiszen az nagyon hasonló szempontok alapján vizsgálódik – még akkor is, ha a könyvben csak egy rövid utalás szintjén jelenik meg a Világbank oktatáskutatásban betöltött szerepe, a *SABER Teacher* pedig egyáltalán nem.

Az első fejezet, bevezető összefoglalóként, tíz közös motívumot fogalmaz meg, amely az összes elemzett oktatási rendszerre jellemző a tanárokkal kapcsolatban. Ez a leegyszerűsítőnek tűnő felsorolás a következő fejezetek során nyer mélyebb értelmet, alátámasztást az egyes

szakpolitikai területek, illetve gyakorlatok részletes elemzésekor. A második fejezet az elemzett oktatási rendszerek múltjába és jelenébe nyújt betekintést, így biztosítva megfelelő kontextust, háttértudást az egyes országokkal kapcsolatban kevésbé tájékozott olvasónak is.

A tanárokat közvetlenül érintő komplex szakpolitikai rendszereket a könyv három központi fejezetben elemzi. A leírás során az egyes országok gyakorlatát szakpolitikai területenként mutatják be, kiemelve az egyes országokban alkalmazott jó gyakorlatokat. Minthogy az egyes országokban különböző szakpolitikai hangsúlyok figyelhetők meg különböző implementációs megoldásokkal, így az egyes elemzési szempontok során nem mindig jelenik meg az összes ország gyakorlata. A fejezetek összegzésében a bemutatott szakpolitikák alapján a szerzők általános tapasztalatokat, ajánlásokat is megfogalmaznak. A következőkben ezek közül fogok válogatni.

Az első tágon értelmezett szakpolitikai terület a tanárrá válás fázisaival foglalkozik, a pedagógushallgatók kiválasztásától a tanárképzésen át a munkába való belépésig és a mentorálásig. A vizsgált országokban a szelekció versenyképes fizetéssel párosul, olyannal, amely a legjobbakat vonzza a pályára. A pályaelhagyó tanárképzésbe kerüléskor, de általában később is vizsgálják. Minthogy a vizsgált rendszerekben alacsony a pályaelhagyó tanárok aránya, és a tanárhiány sem jellemző, ezért az egyetemi képzésben az erőforrásokat kevesebb, de jobban felkészült tanár képzésére lehet fordítani, olyanokéra, akik várhatóan hosszú távon megmaradnak a pályán. A tanári standardokra épülő tanárképzés kutatásközpontú, és a hallgatókat felkészíti a kutatási eredmények felhasználására a tanítás során, emellett saját kutatás végzésére is. A tanárképzés és a kezdő tanárok támogatásának rendszerszintű

megközelítése segíti, hogy a tanárok már pályakezdőként képesek legyenek felkészülten tanítani.

A következő fejezet a tanárok szakmai fejlődésének támogatását, elősegítésének lehetőségeit mutatja be. A tanárok folyamatos, tudatos szakmai fejlődése összefügg a megfelelő jelöltek kiválasztásával, a tanárképzéssel és a tanárok együttműködésével, a tanári értékelési rendszer pedig visszajelzéseken keresztül fontos része a szakmai fejlődésnek. A tanári értékelési rendszer támogató formájú megvalósulása leginkább annak köszönhető, hogy akik tanárként dolgoznak, már több szelekciós szűrőn átmentek, így ekkorra már szükségtelen a tanításra alkalmatlanok kiszűrése. A szakmai fejlődés során a legnagyobb szerepe a kollégákkal való együttműködésnek van – nem véletlen, hogy az elemzett rendszerek megfelelő időt biztosítanak erre. A tanárok szerepe a kollégák szakmai fejlődésében nemcsak az együttműködésben, hanem a mentorálásban, műhelymunkában is megjelenik, amit az angol kifejezés „*for teachers by teachers*” (200. o.) ír le legjobban. A szakmai fejlődés folyamatos és fejlesztő jellegű, ezt támogatja a formális tanári értékelés és a tanárok kutatói tevékenysége is.

A harmadik szakpolitikai gyakorlatot bemutató fejezet a tanárok karrierlehetőségeiről és a vezetővé válás lehetőségeiről szól. A szakmai előmenetelre vágyó tanároknak nem kell otthagyniuk a tanári pályát, vagy nemcsak az iskolavezetővé válás az egyetlen lehetőség számukra, hanem az előmeneteli rendszeren keresztül, az iskolában maradván, egyéb szakmai kihívásokat is találhatnak. Például Szingapúrban az életpályának három lehetséges fő iránya van: a vezetői út mellett megjelenik az oktatási szakértői és egyfajta mesterpedagógusé is.

A kötet az esélyegyenlőség szempontjából is vizsgálja az oktatási rendszereket.

A szociális háló és a finanszírozási kérdések bemutatásán túl ezzel kapcsolatban a tanárokról és az iskolák fejlesztéséről esik szó. A nehézséggel küszködő iskoláknak ott segítenek, ahol kell: a problémák azonosítása és a célzott segítségnyújtás az iskolák teljesítményének és fejlődésének monitorozása alapján történik. Minden elemzett országban vannak kezdeményezések arra, hogy a hátrányos helyzetű régiókba és iskolákba kiváló tanárokat vonzzanak – emelt fizetéssel vagy már a tanárképzés során nyújtott támogatásokkal. A távol-keleti államokban ezen túl a kiemelkedő és a gyengén teljesítő iskolák közötti partnerségre fektetik a hangsúlyt.

Az utolsó fejezet az első fejezettel kapcsolatban foglalja a könyvet, újra kiemelve és szinte megismételve az első fejezet egyes részeit. Itt a nemzetközi szakpolitikák áramlását vizsgálják a kötet szerzői, azaz azt, hogy hogyan fejlődnek egymástól tanulva a nemzeti oktatási rendszerek. Egy ilyen átvétel példaként említi a kötet a tanári standardokat és az Ázsiából származó *Lesson study* módszerét.

A könyv legnagyobb erősségének a komplex szakpolitikai kérdések bemutatásának módját, a komplexitást nem leegyszerűsítő, mégis érthető stílust tartom. A kötet emellett nagy részletgazdagsággal mutatja be az egyes reformokat, gyakorlatokat, a példaként hozott interjúrészletek magas magyarázó erővel rendelkeznek, alátámasztva, hogy nemcsak elméleti reformok, hanem valós, élő gyakorlatok rejteznek a leírtak mögött. Ugyanezt a célt szolgálják a szövegbe integrált linkeken elérhető dokumentumok, médiatartalmak, videók, melyek lehetőséget biztosítanak a témában való további elmélyülésre. Bár a könyv bevezetőjében a szerzők felhívják a figyelmet a túlzott általánosítás veszélyeire, a megfogalmazott szakpolitikai ajánlások megfelelő értelmezés nélküli alkalmazása azért a kontextus figyelmen kívül

hagyására buzdíthat. Az egyes szakpolitikai területek részletes elemzési szempontok mentén történő összehasonlítása helyett a szerzők szakpolitikák bemutatására törekedtek, ami segíti az elemzett oktatási rendszerekben lezajlott és jelenleg is zajló változások megértését.

A könyv alapján elmondható, hogy mindenképpen megéri a befektetés a tanárok fejlesztésébe; egyedi kezdeményezések, magányos reformok helyett ugyanakkor az összefüggő és egymást erősítő

szakpolitikai gyakorlat, a tanári szakma professzionalizálása a célravezető. A minőségi tanári munkát támogató szakpolitikai rendszerek ismertetése arra is rámutat, hogy a hasonlóságok mellett mennyire sokszínű és különböző az egyes országok gyakorlata. Az *Empowered Educators* mindazok számára hasznos olvasmány, akik döntéshozóként, szakemberként, iskolavezetőként a tanárok fejlesztésében érdekeltek.